

VNG-reactie op de Participatiewet

Met de Participatiewet schetst het kabinet een ambitieus kader voor de komende jaren: meer banen voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt, gemeentelijk maatwerk en een systeem waarin de uitkering kan worden ingezet als loonkostensubsidie om mensen aan het werk te krijgen. Gemeenten onderschrijven deze uitgangspunten. Sterker nog, hebben daar een aantal jaren geleden al voor gepleit.

Maar tegelijkertijd schetst het kabinet in de Memorie van Toelichting een veel te rooskleurig beeld. De cruciale inzet op begeleiding en ondersteuning van werkzoekenden en werkgevers staat de eerste jaren fors onder druk door de scherpe bezuinigingen. Minder begeleiding betekent meer mensen die aan de kant staan. Zeker de mensen met een lage(re) loonwaarde. Voor een flink aantal gemeenten dreigen financiële problemen. Zie voor de financiële analyse de bijlage.

Daarnaast hebben gemeenten en uitvoerders ruimte nodig om maatwerk te kunnen bieden. Daarbij passen geen nieuwe schotten en etiketten, verplichte indicaties voor instrumenten als beschut werk, smalle definities van doelgroepen en vergaande uitvoeringsvoorschriften. Gemeenten willen een integrale aanpak van de problematiek neer kunnen zetten, afgestemd op de bredere aanpak in het sociaal domein.

Gemeenten onderschrijven het belang van bovenlokale samenwerking en standaardisering van producten voor werkgevers. Maar standaardisering mag niet leiden tot uniformering die maatwerk onmogelijk maakt.

Zeven verbetervoorstellen van gemeenten

- 1 Laat arbeidsmarktregio's zelf hun werkbedrijven vormgeven
- 2 Kom met een oplossing voor regio's met hoge werkloosheid en weinig banen
- 3 Geef duidelijkheid over de zachte landing van Wajongers
- 4 Voer de Participatiewet en Maatregelen Wwb gelijktijdig in op 1 januari 2015
- 5 Zorg dat de Wsw-risico's beheersbaar zijn
- 6 Maak de loonkostensubsidie voor iedereen interessant
- 7 Zorg voor een goed financieel vangnet voor gemeenten

Zeven verbetervoorstellen van gemeenten

1 Laat arbeidsmarktregio's zelf hun werkbedrijven vormgeven

Voor het kabinet zijn de regionale werkbedrijven een belangrijke schakel tussen mensen met een arbeidsbeperking en de banen die werkgevers ter beschikking stellen. Gemeenten werken echter al vanuit het Werkplein c.q. werkgeversservicepunt, de sociale werkvoorziening of via andere (publiek-private) goed lopende initiatieven. Ze willen dan ook niet dat er een apart loket bij komt voor mensen met een arbeidsbeperking. Gemeenten zien het werkbedrijf als een netwerk en denken niet aan nieuwe structuren. Ze streven naar praktische, doelgerichte en niet-bureaucratische afspraken met werkgevers in de regio. En zijn daar in de praktijk ook al mee bezig. Voorbeelden zijn het Regionaal Sociaal Antwoord in Haaglanden en Zuid-Holland Centraal, het Regionaal Sociaal Akkoord in Rivierland, het samenwerkingsverband regio Eindhoven (SRE) en innovatieve publiek-private samenwerking als de Social Impact Bond voor de aanpak van jeugdwerkloosheid in Rotterdam. Geef gemeenten en sociale partners in de arbeidsmarktregio's dan ook de ruimte om het werkbedrijf te bouwen op de goede fundamenten die er al liggen en te laten aansluiten bij de specifieke arbeidsmarktfragen in de regio. De opgave in Oost-Groningen is immers wezenlijk anders dan die in Amsterdam.

2 Kom met een oplossing voor regio's met hoge werkloosheid en weinig banen

Gemeenten willen zich de komende jaren vol inzetten om meer mensen aan het werk te krijgen. Die ambitie geldt voor mensen met een arbeidsbeperking, maar ook voor al die andere mensen in de bijstand met een kleinere afstand tot de arbeidsmarkt, zoals schoolverlaters en ouderen die moeilijk aan de slag komen. Gezien de economische situatie en de groei van het aantal uitkeringsgerechtigden is dat een enorme uitdaging.

De op termijn 125.000 extra banen voor mensen met een arbeidsbeperking zijn in dat kader echt nodig. Werkgevers en werknemers moeten hierop ook echt commitment en inzet tonen. Gemeenten creëren immers geen arbeidsplaatsen. Dat doen bedrijven en instellingen.

Maar voor gemeenten in een arbeidsmarktregio met weinig banen en een hoge werkloosheid heeft het aanbod van de 125.000 extra banen maar beperkte waarde. Die plekken zullen voornamelijk in regio's met een sterke economie worden ingevuld. Gemeenten aan de rand van Nederland – waar ook veel mensen in de Wsw werkzaam zijn en waar veel Wajongers wonen – zullen niet of nauwelijks kunnen profiteren. Het kabinet moet recht doen aan deze situatie en met een oplossing komen die ervoor zorgt dat gemeenten in deze regio's financieel niet in de problemen komen.

3 Geef duidelijkheid over de zachte landing van Wajongers

Het overdragen van Wajongers naar gemeenten moet zorgvuldig gebeuren. Het kabinet moet het UWV en gemeenten daarvoor voldoende faciliteren, zodat de overgang naar de gemeente meer is dan het opsturen van een kaal dossier. Gemeenten hebben het liefst een warme overdracht, met oog voor de mens achter het dossier en zijn (medische) mogelijkheden en onmogelijkheden. Ook willen gemeenten nog een bepaalde periode om toelichting en advies kunnen vragen bij het UWV.

Overigens doet het kabinet er wijs aan om niet uit te stralen dat gemeenten iedere voormalige Wajonger naar een baan zullen leiden. Het tempo van de overdracht ligt vele malen hoger dan het toegezegde aantal extra banen voor mensen met een arbeidsbeperking en het ontbreekt gemeenten aan de benodigde budgetten voor begeleiding en ondersteuning (zie ook bijlage).

Het kabinet heeft met de sociale partners afgesproken dat er € 100 miljoen beschikbaar komt voor het verzachten van de kostendelersnorm voor herkeurde Wajongers. Gemeenten vinden het belangrijk dat er snel duidelijkheid komt over dit onderdeel, zodat de Wajongers zelf snel weten waarop zij kunnen rekenen en gemeenten de noodzakelijk stappen kunnen zetten om de verzachting mogelijk te maken.

4 Voer de Participatiewet en Maatregelen Wwb gelijktijdig in op 1 januari 2015

Als de Participatiewet en de Maatregelen Wwb niet gelijktijdig worden ingevoerd, krijgen kwetsbare inwoners

van gemeenten twee keer in korte tijd te maken met ingrijpende aanpassingen. Eerst veranderen de rechten en plichten in de bijstand, kort daarop wordt de sociale werkvoorziening dichtgezet, daarna komen groepen vanuit de Wajong over naar gemeenten, en tot slot wordt het instrumentarium aangepast. En daarbovenop is er ook nog eens minder geld voor ondersteuning. Dat moet je burgers niet aandoen.

Voor gemeenten zelf zijn twee invoeringsdata inefficiënt: zij moeten hun medewerkers in korte tijd twee keer trainen en instrueren, en hun communicatiemiddelen en werkprocessen twee keer aanpassen.

5 Zorg dat de Wsw-risico's beheersbaar zijn

De VNG vindt dat het bedrag voor de Wsw te snel wordt afgebouwd naar een lager niveau. De efficiencywinst die gemeenten en SW-sector kunnen bereiken ligt veel lager dan in het wetsvoorstel geschetst wordt, terwijl er aan de andere kant prijsopdrijvende elementen zijn (hogere pensioenkosten en de effecten van de Wulb). Hierdoor hebben gemeenten veel minder budget voor de begeleiding naar werk dan het kabinet aangeeft. Voor veel gemeenten betekent het bovendien dat zij financieel in de problemen komen, omdat (bijna) het hele budget opgaat aan de Wsw. Zie voor de onderbouwing de financiële bijlage.

Veel gemeenten geven al langer aan dat de efficiencykorting op de Wsw niet kan worden opgevangen. Daarom zou er niet alleen een goede Wsw-monitor moeten komen, maar ook een oplossing voor die gemeenten die een fors verlies (blijven) leiden op de Wsw, ondanks dat zij alles in het werk hebben gesteld om de inkomsten te verhogen en de kosten te verlagen.

6 Maak de loonkostensubsidie voor iedereen interessant

Bij loonkostensubsidie overbruggt de gemeente het verschil tussen de productiviteit van de werknemer en het minimumloon (inclusief de werkgeverslasten). Uit het onderzoek Werken loont dat in opdracht van Cedris en VNG is uitgevoerd, blijkt de werkgever dan (fors) toe te leggen op de werknemer. Bij de subsidieverlening kan namelijk geen rekening gehouden worden met het feit dat werknemers in de praktijk niet alleen hun eigen loon, maar ook de overhead en bedrijfskosten moeten terugverdienen. Een werknemer met 50% loonwaarde die tegen het minimumloon aan de slag gaat, kost de werkgever bijvoorbeeld € 4000 op jaarbasis. Om het voor werkgevers lonend te maken om iemand aan de slag te helpen moet dat gat worden gedicht. Op dit moment heeft vooral het Rijk financieel voordeel. Het Rijk ontvangt inkomsten uit premies en belastingen. VNG pleit ervoor om dit geld in te zetten om de businesscase voor werkgevers wel sluitend te krijgen. Dat kan direct (via de afdrachtkorting) of indirect (via gemeenten).

Daarnaast vraagt de VNG het Rijk om garanties voor meerjarige en langdurige inzetbaarheid van de loonkostensubsidie – zodat dit instrument door werkgevers duurzaam kan worden ingezet.

7 Zorg voor een goed financieel vangnet voor gemeenten

Door de toename van het bijstandsvolume en het doorlopen van de Wsw-verplichtingen neemt het financiële risico voor gemeenten aanzienlijk toe. Het is daarom belangrijk dat er – naast een nieuw en goed werkend verdeelmodel – ook een goed vangnet voor gemeenten komt. Dat geldt dan zowel voor tekorten op het Inkomensdeel als op het ontschotte Participatiebudget.

Voor meer informatie

Mathilde van de Ven, projectleider Participatiewet, 070 – 373 8249, Mathilde.vandeVen@vng.nl

Eric de Rijk: senior adviseur public affairs, 070 - 373 8352, Eric.deRijk@vng.nl

